

El bombardeig de Barcelona per Espartero

Més d'un miler de projectils es llançaren sobre Barcelona durant gairebé dotze hores per sufocar la insurrecció contra el regent. Era el 3 de desembre de l'any 1842. Hi va haver uns cent morts i molts ferits.

El 3 de desembre de 1842, a les 11.30 hores del matí, i des del fort de Montjuïc, s'inicià el bombardeig de la ciutat de Barcelona que, al llarg de gairebé dotze hores, va rebre l'impacte de més d'un miler de projectils. El bombardeig de la ciutat pel general Baldomero Espartero va ser la culminació de la insurrecció contra el regent que havia protagonitzat Barcelona i que s'havia iniciat poques setmanes abans.

Efectivament, al novembre de 1842, Barcelona va ser l'escenari d'un moviment revolucionari contra la política del govern progressista d'Espartero, que havia perdut la credibilitat i el prestigi que l'havien portat a ocupar la regència. Incapaç de resoldre els problemes polítics que se li plantejaren, però apostant per la recerca de suport a Anglaterra, davant les exigències aranzelàries dels anglesos, va posar en perill la indústria cotonera catalana.

La insurrecció contra Espartero.

Les causes que expliquen l'inici de les tensions es troben en les pretensions d'Espartero de signar un tractat comercial amb Anglaterra que havia de posar fi al proteccionisme aranzelari. Lògicament, la introducció de manufactures angleses va perjudicar greument el desenvolupament de la indústria cotonera catalana. La competència anglesa —que retallava les vendes de les empreses catalanes— va provocar l'increment del nombre d'aturats i afectava les condicions de vida dels industrials i dels obrers. Cal afegir també el descontentament sorgit arran de l'obligatorietat dels catalans de prestar el servei d'armes a través de les quintes, i la indignació davant la possibilitat de la imposició d'una contribució extraordinària que havien de satisfer els barcelonins per reedificar la part enderrocada de la Ciutadella.

Aquest any ja s'havien produït a Barcelona nombroses revoltes i manifestacions no només contra les quintes, sinó també pel tancament de fàbriques, enfrontaments entre l'exèrcit i la milícia i agitacions protagonitzades pels republicans. Però l'espurna que va endegar la insurrecció, a més de la detenció d'uns ciutadans que la policia considerava republicans, va ser la negativa d'un grup d'obers a pagar els drets de portes. El diumenge 13 de novembre, després d'una jornada festiva al camp, pretenien introduir uns porrons de vi de contraban per la porta de l'Àngel i es van negar a pagar l'impost obligatori al funcionari que la custodiava. Els anomenats drets de portes, que s'havien de pagar quan s'introduïen a la ciutat productes de l'exterior, constituïen un tribut obligatori que els ciutadans havien de satisfer i l'existència del qual qüestionaven. La negativa a fer-lo efectiu va endegar un procés insurreccional que ja no es deturà. Els enfrontaments entre manifestants, població civil, milícia i tropes de l'exèrcit es van estendre i van generalitzar i atorgar un clar protagonisme als republicans. L'exèrcit, que es defensava des de les casernes i els forts de les drasanes, Montjuïc i la Ciutadella, va patir moltes baixes i no podia moure's lliurement per la ciutat. El capità general Van Halen es va recloure a Montjuïc, des d'on va amenaçar reiteradament de bombardejar la ciutat. El 16 de novembre es va constituir una Junta Popular Directiva Provisional, circumscrita a la ciutat de Barcelona, que centrava el seu ideari, entre altres qüestions, en la defensa de la independència de Catalunya davant la Cort mentre no s'establís un govern just, en l'exigència de la protecció de la indústria, del comerç, de l'agricultura i dels treballadors i en la demanda de la unió de tots els liberals i de la

dimissió del regent Espartero i del seu govern. Aquesta Junta, que va presidir el republicà valencià Joan Manuel Carsí –redactor d'*El Republicano*–, va viure una trajectòria complicada davant les successives i reiterades dimissions i nomenaments dels seus integrants, i va rebre diversos anuncis i amenaces de bombardeig de la ciutat en cas de no dissoldre's i de no acceptar la submissió al govern legítim, dirigides pel capità general Van Halen, que assenyalava terminis que s'ajornaven i que no s'acabaven de complir mai.

Les juntes successives que es van formar van ser integrades per membres de diverses tendències: progressistes, moderats, republicans..., els quals representaven els diferents estaments de la ciutat de Barcelona. I al seu costat, des del dia 21 de novembre, s'havia creat la patuleia, integrada per milicians de diferents batallons, i una comissió municipal, amb la tasca de posar en marxa els objectius marcats en el moment de la constitució de la Junta. El dia 29 de novembre Espartero va arribar a Esplugues de Llobregat i es va formar una nova Junta Conciliadora que inicià negociacions amb el capità general per aconseguir una sortida pacífica. Aquesta va ser la Junta que va trencar amb el moviment revolucionari i va desarmar les patuleies, envià fora de la ciutat els líders de la insurrecció, amb la qual cosa va possibilitar la marxa dels republicans, i obrí les portes de la ciutat per permetre la llibertat de circulació als ciutadans. Però Espartero va considerar, aquests canvis, insuficients. Una comissió de membres de la Junta que pretenia evitar el bombardeig va voler fer un darrer intent de negociació, però el regent es va negar a rebre'ls i continuava exigint una rendició sense condicions, el desallotjament de la caserna de les drassanes i la devolució de totes les armes. Aleshores es va dissoldre aquesta Junta i se'n creà una de nova integrada per menestrals, exaltats i sectors populars. Aquesta nova Junta, que presidia Crispín Gaviria, un venedor ambulat, va publicar un ban en què comminava els ciutadans a prendre les armes i a defensar Barcelona. Una ciutat caòtica, però, que ja havia estat

abandonada per una part important de la seva població burgesa i que ja només albergava una ciutadania enfrontada entre si, composta bàsicament per obrers i menestrals que van haver de fer front a les bombes d'Espartero.

El bombardeig de Barcelona. El bombardeig es va saldar amb un centenar de morts i nombrosos ferits. La població va viure l'horror de l'agressió atemorida i va intentar fugir de la ciutat per mar o cercar la protecció sota la solidesa de les esglésies, més resistents a l'impacte de les bombes. Els efectes, sens dubte, foren molt palpables sobre les edificacions i els equipaments de la ciutat. L'incendi de la façana principal de l'Ajuntament afectà no solament la integritat dels arxius i documentació, sinó també els carrers adjacents. Els hospitals civil i militar, el Palau de Justícia, la Ca-

El general Joaquín-Baldomero Fernández Álvarez Espartero, més conegut com a Baldomero Espartero, va donar l'ordre d'atacar la capital catalana. Les bombes van caure de manera insistent el 3 de desembre de 1842.

Dalt, combats al Portal Nou de Barcelona, avui plaça del Comerç, el 16 de novembre de 1842, durant una revolta contra Espartero. La Milícia Nacional i alguns paisans disparen a forces de l'exèrcit. A sota, un altre aspecte de l'alçament, aquest a la plaça de Sant Jaume. Els revoltats es reparteixen les armes requisades a l'exèrcit.

El 7 de desembre el govern va decretar per reial ordre que l'Ajuntament s'havia de fer càrrec de la reconstrucció de la Ciutadella. A més, va crear noves contribucions i va obligar a satisfer els pagaments de les endarrerides. També va imposar les quintes militars, va suprimir la fàbrica de tabac i moneda, la publicació de tots els diaris a excepció de 'Diario de Barcelona'... Mesures repressives que incrementaven el rebuig de Barcelona envers Espartero

sa de la Caritat i nombroses fàbriques i habitatges particulars patiren els efectes de les bombes i quedaren destrossats. El bombardeig només es va aturar quan una comissió de veïns es va adreçar a Van Halen per demanar-li que posés fi al setge de la ciutat a canvi del seu compromís per pacificar-la. El dia 4 de desembre el desarmament de la patuleia ja era una realitat.

La milícia havia pres la Ciutadella i havia recuperat el control sobre les drassanes, les casernes i les portes de la ciutat. Quan Espartero, el capità general i les tropes de l'exèrcit entraren a Barcelona, el silenci era complet en una ciutat fantasmagòrica. Els barcelonins s'havien amagat a les cases i els carrers eren absolutament buits. A la declaració de l'estat de setge indefinit per a Barcelona, subscripta pel capità general, s'afegiren

un seguit de mesures repressives de gran envergadura per castigar la ciutat. Es decretà la pena màxima per als dirigents de la revolució, que van ser executats amb diligència, i molts insurrectes van ser emprisonats incondicionalment o van ser deportats. El 7 de desembre el govern decretava per reial ordre que l'Ajuntament s'havia de fer càrrec de la reconstrucció de la Ciutadella. A més, va crear noves contribucions i va obligar a satisfer els pagaments de les endarrerides. També va imposar les quintes militars, va suprimir la fàbrica de tabac i moneda, la publicació de tots els diaris a excepció de *Diario de Barcelona*... Mesures repressives que només serviren per incrementar el rebuig de la ciutat de Barcelona envers Espartero.

Maria Pilar Molina